

*Щекатунова Г.Д.,
завідувач кафедри методики та психології
дошкільної і початкової освіти
Інституту післядипломної педагогічної освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка*

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Стратегічними векторами функціонування дошкільного закладу визнано всебічний розвиток та соціалізацію дитини, деталізовані процесами розвою допитливості, творчої уяви, комунікативності. Реалізацію означених завдань у початковій школі зорієнтовано на становлення пізнавального інтересу, формування вміння розв'язувати проблемні ситуації під час планування навчальної діяльності, рольової ідентифікації в різних навчальних ситуаціях. Відтак актуалізується проблема забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти в умовах упровадження Концепції «Нова українська школа».

Наступність забезпечує поступовий перехід дитини від поглиблення знань до формування особистої та суспільної поведінки. Зокрема, реалізація наступності в розвивально-освітньому просторі дошкільного закладу передбачає комплексне врахування вимог щодо формування знань, умінь і навичок дітей, необхідних для подальшого навчання в школі у процесах виховання, розвитку й соціалізації дитини. Дотримання принципу наступності в початковій школі забезпечується розширенням та поглибленням набутих у дошкільному навчальному закладі знань, навичок та умінь, їх переосмисленням на більш високому системному рівні пізнання з урахуванням понятійного й операційного рівнів розвитку дитини. Отже, дошкільна освіта має зберігати саме цінність дошкільного дитинства, формувати фундаментальні особистісні якості дитини, зберігаючи «радість

дитинства», а початкова школа – сприяти розумінню й осмисленню дитиною своїх досягнень, забезпечуючи розвиток її потенціалу.

Неформальна, цілеспрямована взаємодія дошкільного навчального закладу і початкової школи можлива за умови проектування, моделювання спільної освітньої діяльності щодо підготовки дитини до школи, розробки освітніх програм наступності в межах конкретних навчальних закладів, груп, класів. Орієнтовний алгоритм процесу концептуального проектування моделі діяльності дошкільної освітньої установи та початкової школи складається з таких кроків:

- аналіз ;
  - пошук альтернативних варіантів;
  - розробка власне моделі;
  - оцінка показників якості і розрахунок критерію вибору;
  - вибір оптимального варіанту;
  - розробка програми реалізації наступності, планування подальшої роботи.
- Перші п'ять процедур збігаються з номенклатурою функцій системного аналізу, що підтверджує їхню ефективність на всіх рівнях проектування.

Відповідно до означених механізмів моделювання спільної діяльності дошкільного навчального закладу та початкової школи визнаємо необхідність розробки інтегрованої програми наступності, в якій було б синтезовано такі компоненти: концептуальний, змістовий, результативний, прогностичний. Коротко схарактеризуємо їхню суть.

Концептуальний компонент визначає методологічну основу програми, мету, завдання, стратегічні напрями її реалізації. Своєрідність програми зумовлюється спрямованістю її змісту на розвиток соціально-перцептивних здібностей і реалізацію факторів розвитку дитини старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. У зв'язку з цим *змістовий компонент* укладено за провідною ідеєю переходу від первинної перцепції, що ґрунтується на сприйнятті сигналів першої сигнальної системи, до соціальної перцепції, необхідної дітям цього віку. Розвиток соціальної перцепції, емоційної сензитивності, емоційної близькості розглядаємо як основу механізмів розвитку мозкових структур, що забезпечують

результативність актів комунікативної взаємодії, сприяють соціально-емоційному становленню дитини.

У проектуванні *результативного* та *прогностичного* компонентів інтегрованої програми наступності дошкільної та початкової освіти керуємося віковими особливостями психіки дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: образним мисленням, перевагою емоційного компоненту в досвіді, провідними видами діяльності (сюжетно-рольовою грою, навчанням).

Результативність упровадження розробленої інтегративної програми забезпечується реалізацією *компетентнісного* та *середовищного* підходів. Із позицій компетентнісного підходу дитина розглядається як основна цінність. Дітям дошкільного і молодшого шкільного віку притаманні різні характеристики в навчанні й досягненні успіху в провідних видах діяльності, набутті відповідного соціального статусу і затвердження свої соціальної значущості. Середовищний підхід ґрунтується на розумінні того, що навколишнє середовище має подвійну функцію в процесі наступності дошкільної і початкової освіти. З одного боку, середовище слугує джерелом соціалізації дітей, а з іншого – дозволяє проявитися дитячій індивідуальності.

Мета інтегрованої програми полягає в забезпеченні наступності й неперервності організації освітньої, виховної, навчально-методичної роботи дошкільної та початкової ланок освіти в умовах реформування. Досягнення мети забезпечується успішним виконанням відповідних завдань:

- 1) створити єдиний освітній простір сприятливих умов для розвитку особистості дитини, забезпечення єдності вимог, умов, підходів, ліній для надання оптимальної педагогічної допомоги в становленні життєвого досвіду дитини відповідно до нових вимог реформованої освіти;
- 2) узгодити мету і завдання дошкільної та шкільної початкової освіти в умовах освітнього процесу;
- 3) забезпечити психолого-педагогічні умови збереження й зміцнення здоров'я, безперервності психофізичного розвитку дошкільника і молодшого школяра та уникнення стресів у переходах від ігрової до навчальної діяльності;

- 4) забезпечити наступність навчальних планів і програм дошкільної та шкільної початкової освіти в межах нових стратегій навчання молодших школярів;
- 5) розробити єдину стратегію роботи з батьками.

Розробка та реалізація програми наступності можливі за умов перегляду та оновлення, по-перше, повноважень і відповідальності вихователів ДНЗ, учителів початкових класів, психологів, методистів, управлінців; по-друге, форм взаємодії і співпраці між фахівцями в кожному навчальному закладі, відповідно до принципів дитиноцентризму, варіативності, гнучкості, мобільності, командної роботи, технологічності, що затребувані необхідністю розв'язання актуальних потреб дошкільної та початкової освіти.

Отже, програма наступності може бути реалізована за таких вимог:

- наявністю високопрофесійних педагогічних кадрів із високим рівнем освіти, здатних до ефективної, високопродуктивної, у тому числі й інноваційної діяльності;
- наявністю в дошкільних навчальних закладів та початковій школі, що забезпечують наступність психологів, тьюторів, соціальних педагогів, логопедів, дефектологів;
- наявність творчої групи методично грамотних однодумців, які усвідомлюють значущість процесу наступності як умови забезпечення сучасної якості освіти.